

סיור ברפתות

יוסף "גוגי" גוגנהיים, מש' החקלאות

הראשון בארץ, כאשר חלק מהגג שמעל לאיבוס ניתן להזזה בהתאם לזווית החדירה של קרינת השמש. הרעיון יפה ויש לברך על היוזמה ולנסות שכלול זה. הבעיה שלי היא, שאני מסופק אם זה יעבוד, כי לפי הערכתי יהיה דרוש כח רב כדי להזיז את תריסי הגג האלה; אינני מאמין שימצאו במשק די "הקולסים" לבצע זאת. בכל אופן, הרעיון יפה ולא נותר לנו אלא לעקוב אחרי מה שיקרה בלוטן.

לעומת החידוש בנושא הצל מעל לאיבוס הרי חצר ההמתנה מתוכננת באופן די סטנדרטי, בלי להתחשב בתנאים המקומיים. קשה להבין מדוע הפרות בחצר ההמתנה חייבות לעמוד בין חומות בטון. גדר צינורות רגילה עם קירות בטון נמוכים למניעת התזת מי הממטירים היה מאפשר משב רוח על הפרות, וחסכון במאווררים ובחשמל בזמן צינון הפרות. יתכן, שחצר כזו גם היתה זולה יותר בהקמה, במקום קירות הבטון, מה עוד שמבחינת כיוון חצר ההמתנה ביחס למכון היא ממוקמת במקום טוב, צפונית למכון, כך שהחצר פתוחה לרוחות.

באשר להמטרה תחתית לניקוי העטינים, ישנו מספר גדול של ממטירים גדולים בצפיפות רבה, אני מעריך המרווח 2×2 מטר. צפיפות זו מיותרת לחלוטין כי כפי שהוזכר, הפרות בערבה בד"כ יבשות ונקיות הודות לאקלים. מכאן, שניקוי העטינים אינו בעיה מכריעה בערבה, בנוסף להיותה מיותרת בצפיפות כזו: היא יקרה, הממטירים יקרים, יש בזבוז רב של מים שגם הם יקרים ובמשורה בערבה. אם נוסיף לזה שצפיפות הממטירים ועוצמת ההמטרה הגבוהה חייבה להקים מערכת יקרה להולכת מים (צינורות בקוטר גדול), אנו מקבלים תמונה שלמה. לזה יש להוסיף, שהמעברים בין הממטירים צרים מאד ומפריעים לעבודה, וכן תיווצר כמות גדולה של מיישפכים שתצא מהרפת ועדיין לא ברור מה יהיה גורלם. כפי שהוזכר ברשימתי הקודמת (219, אפריל 1989)

קיבלתי את הצעתו של מרדכי מלען (משק הבקר והחלב 219, אפריל 1989) ויצאתי לסיור "בדרום הרחוק" כדבריו. לצערי לא הספקתי להיפגש עם הצוות הנשי בקיבוץ יהל כפי שהומלץ בכתבה הנ"ל, פשוט הזמן לא הספיק. בערבה קצת חם לפרות בקיץ, אך הודות לרוחות הצפון-מזרחיות הנושבות באזור, והלחות היחסית הנמוכה, הפרות נקיות ואין רואים בוץ בחצרות. נמסר לי גם, שמחלות לא מהוות בעיה מדאיגה באזור זה.

בביקורי בחודש יוני מצאתי בכל המשקים את הדו"ח החדש של ההתאחדות המסכם את שנת 1988, דו"ח יפה ומקיף אשר מכיל הרבה מידע. תוך עיון בדו"ח מתקבלת תמונה עגומה מאד של מצב הפוריות באזור. ברוב המשקים בהם ביקרתי, ימי הריק הממוצעים נעים בסביבות 120-150 יום. במשק אחד היתה שלוחה בה היו בממוצע 5 הזרעות להריון. כמו כן נתגלה, שיש הבדלים גדולים בגיל העגלות בהמלטה ראשונה בגלל האחוז הנמוך של ההתעברות בהזרעה הראשונה. קשה לי להאמין, שמצב עגום זה הוא באשמת האקלים, כי בין המשקים שביקרתי מצאתי גם משק עם ממוצע של 100 ימי ריק ו-1.7 הזרעות להריון. נוכל לסכם, שהמשקים בהם מצב הפוריות כה עגום, צריכים לתת דעתם לנושא ולהעלות אותו בתוך סדר העדיפויות ברפת ובמשק. אני מניח, שיש משקים שכבר נוקטים פעולות לשיפור הפוריות כי, כאמור, הדו"ח מתייחס לשנת 1988 ואנו כבר באמצע 1989.

במשק לוטן מקימים רפת חדשה, עדיין אין פרות אך יש כבר מבנים. בכתבתו מציין מרדכי, שגם בחורף הפרות חיפשו את הצל, לא כל שכן בקיץ. כאשר רוצים להצל על האיבוס יש בעיה. או שצריכים גג רחב מאד וזה עולה הרבה כסף, או שבחלק גדול מהשנה אין צל מעל לאיבוס בגלל השוני בגובה השמש בין הקיץ והחורף. בקיבוץ לוטן עושים נסיון, לפי מיטב ידיעתי

כרגיל במקרה כזה, יש חסידים לכאן ולכאן. ברור, שדבר כזה אמור להשפיע על תכנון מרכז המזון. במשקים האלה מוצאים בורות תחמיץ באורך של 21–24 מטר, שאין להם שום שימוש מלבד לאיחסון שטוח של מזונות, בעיקר גרעיני כותנה. לו היו בונים את בורות האיחסון האלה באורך של 6–8 מטר, אפשר היה לבנות יותר מקומות איחסון באותו כסף ולא להגיע למצב, שהטפיוקה מונחת לפני גרעיני הכותנה או גריסי התירס מחוסר מקום, מחד – והשחת (היקרה מאד!) המפוררת שהוכנה עבור העגלה המערבלת מונחת על האדמה ועל האבנים, בתא איחסון מאולתר של חבילות קש, מאידך. הכסף שהושקע בבורות התחמיץ, הנמצאים בשימוש בחלקם בלבד, היה מספיק די והותר כדי להגדיל את משטחי העבודה מבטון ואת מספר תאי האיחסון כתאים קטנים ופונקציונאליים יותר עבור משקי הערבה.

ומשם קפיצת דרך לעמק יזרעאל. חבר באחד המושבים השקיע כסף ובנה סככת פרות חדשה ויפה וכן מכון חליבה מסוג אוטו-טנדס. הסככה גבוהה כדי לאפשר מעבר רוח, קצת צרה מדי כדי להיקרא "סככת לכיש" וקצת רחבה מדי כדי להיקרא "קוראל" – רוחב המפתח 14.5 מטר. החבר ביקש ביקור, כי למרות כל

התיעצות מוקדמת של המתכננים והמהנדסים עם המדריך באזור, בערבה יש מדריך עם הרבה נסיון, יכול היה להביא לבניה זולה יותר ויעילה יותר.

באחד המשקים הולכים לבחון השנה את השפעת צינון הפרות מעל האיבוס. יש לברך על היוזמה וכן על המאמץ שהושקע במבחן זה. אך גם לנושא כה חשוב כדאי לגשת בזהירות מירבית, מאחר שהרפתות בערבה מסתמכות על רוחות צפוניות חמות ובעיקר יבשות. לכן ברב המשקים, כולל המשק שמבצע את הנסיון, אין סידורים להתמודד עם בעיות הרטיבות והמים שנסיון מסוג זה מביא בעקבותיו. הכנסת גורם ההרטבה מעל לאיבוס, עם כל הברכה הצפויה לבקר, עלול לשנות את "כללי המשחק", לגרום להיווצרות בוץ ולכלוך, יתכנו התרבות זבובים ויבחושים ועוד כל מיני "מרעין בישין", שאין לצפות אותם מראש ושהאזור לא מורגל בהם. בכל מקרה יש לדאוג מראש, שיהיה ניקוז למי הצינון מאזור הרפת וסידורים לפיזורם בשטח מרוחק בשדה או במטע.

גם בנושא מרכזי המזון ברפתות אנו רואים תכנון סטנדרטי ושיגרתי, ללא כל מחשבה לגבי הקיים בערבה והדרוש למשק בערבה. במשקי האזור יש ויכוח לגיטימי, האם יותר זול להאביס תערובת מוכנה מכופתתת או לקנות מרכיבים.

אף הרוח החזקה של המאווררים, הפרות נוהגות לרבות בפינה מסויימת "אחת על השניה". בנושא זה אביא מובאות מחו"ל. בטיול שערכתי בבריטניה הגדולה בקיץ, עברנו מאות קילומטרים בין שדות מרעה, בהם רעו אלפי פרות. כידוע, האנגלים מדברים תמיד על מזג אויר, כי הוא באמת משתנה בצורה קיצונית בין יום ליום. היו ימי סגריר וגשם עם טמפרטורות של 10-12 מע"צ בשעות הצהריים וימי שמש חמים עם 28 מע"צ ואף יותר מזה. שמתי לב, שבימי סגריר וקור הפרות מפוזרות באופן אחיד בשטחי המרעה שלהן, ככל שהחום עולה ומזג האויר מחניק, הפרות נעמדות או נשכבות "בערימה אחת" באיזה פינה במרעה וכל השטח הגדול ריק. המסקנה שלי מכל הנאמר היא, שההבנה שלנו והתפיסה שלנו כבני אנוש מוגבלת מכדי להבין את ההגיון של הפרות. אני מרשה לעצמי להניח, שהפרות יודעות מה הן עושות. לכן, על אף חוסר ההגיון (לדעתינו) בהתנהגות הפרות, מחד – ואי-הנוחיות הנגרמת לנו בגלל המקומות הרטובים והפרות המלוכלכות, מאידך – אין לנו ברירה אלא לקבל כעובדה, שבתנאי חום פרות מתגודדות! ואין נפקא מינא, אם יש מאווררים או אין. נותר לנו רק לרכז מאווררים במקום ההתגודדות עצמו, כדי שהמקום יתיבש עד כמה שאפשר ושהפרות לא תהיינה יותר מדי מלוכלכות.

ההשקעות ולמרות זה שהוא בנה לפי מיטב המידע הנמצא בידינו נכון להיום, הפרות מתגודדות בשתי פינות. פינה אחת בסככה כאשר הפרות תופסות כ-10% משטח המבנה; האחרות שכבו בחצר מבוטנת בשמש כגוש גדול של פרות על אף ש-90% מהסככה היה מוצל, יבש וריק. טיול דרך הסככה נתן לנו כבני אדם הרגשה נוחה של צל, קרירות ומשבי רוח. אך הפרות, כאמור, העדיפו לשכב בצפיפות, חלקן בשמש וחלקן בצל ולהעלות גירה. הפועל היוצא היה, שבמקום ההתגודדות יש לחות ורפש והפרות מלוכלכות. ניסינו להקים את קבוצת הפרות ששכבה בשמש ולגרש אותן למקום מוצל ומאוורר בסככה. בלית ברירה הן הלכו לשם, אך כעבור 10 דקות הן חזרו להתגודד במקומן הקודם.

לטענתו של המושבניק, בקיבוץ השכן בו יש סככות ישנות ונמוכות מאד, אין התגודדות כזו. נסענו לשם ובאמת, הפרות לא התגודדו! כל זאת למה? כי היתה שעת חליבת צהרים; חלק מהעדר היה בחצר ההמתנה, חלב במכון, ואלה שיצאו מהמכון רצו הישר לאיבוסים, שם חולק בליל טרי. טיול דרך הסככות הריקות הראה בבירור, שגם במשק זה הפרות מתגודדות בזמן הרביצה והעלאת הגירה, בהבדל היחידי, שהמשק הקיבוצי התקין מאווררים חזקים ולכן אזור ההתגודדות היה פחות או יותר יבש. על

כיבוש עבודות חקלאיות ע"י אלפונסו

- ★ כיבוש קש חציר חבילות גדולות וקטנות.
- ★ קניה ומכירה – קש חציר ותבואות.
- ★ קציר גיבוב הובלה וסידור.

טל: 413565, 412627, 050-414603
טלפון באוטו: 050-28618

מושב גני יוחנן מס' 44 76922